

CRTEŽI GRADITELJA I KIPARA U KORČULANSKOJ BILJEŽNICI

C v i t o F i s k o v i ć

UDK 73.021.2+75.021.2(02),,16"
Izvorni znanstveni rad
Akademik HAZU — Split

Autor publicira oštećeni svezak crteža i građevinskih nacрта svetaca, grbova i cvijeća iz Opatske knjižnice u Korčuli, posebno se osvrćući na crteže oltara nalik onom baroknom s karijatidama u crkvi sv. Dominika u Trogiru, koji je 1607. g. dala podići, kako izvješćuje P. Andreis, obitelj Capogrosso. Korčulanska bilježnica koja okuplja raznolike crteže (kameni oltari, cvijeće, životinje, grbovi, plodovi, kamini i dr.) nastala je u XVII. stoljeću. U dodatku se objavljuje i crtež pročelja crkve poznatog graditelja Ignacija Macanovića na Vitruvijevoj knjizi: I dieci libri dell'architettura, Venecija 1567. g. koja je pripadala tom dalmatinskom graditelju 18. stoljeća.

Tražeci 1937. godine pismenu građu za svoju doktorsku dizertaciju o korčulanskoj stolnoj crkvi, pregledavah i opatsku knjižnicu u gradu Korčuli. Među njenim starinskim knjigama našao sam trošni i oštećeni svezak crteža i nacрта građevinskih, ponajviše reljefnih ukrašenih dijelova, grbova, kamina, vrčeva, svetaca, plodova i cvijeća. Neki manji crteži su označeni probodima sitne iglice za izravni precrt i točni prijepis pri izradi u drugoj građi.

Među svim tim grafičkim uzorcima ističe se i jedan žrtvenik nacrtna nalik onom baroknom s karijatidama u Trogiru. Pored točno nacrtnih ukrasa, neki su nacrtni slobodno s ponešto maštovitosti. Mnogi pak prikazuju ukrase za rubove na platnu ili kovinske predmete, ponajviše vrčeve koji imaju različite motive, a tim i obrise na jednoj i drugoj strani ili pak odstupaju u svom prepletu od pravilnog niza i toka vrpce umetkom različitih likova i bilja te im preinačuju povezanost. Odatle se vidi da su crteži ukrašenih vrpca, vrčeva, kamina i okvira grbova mogli svojom dvojnošću poslužiti različitom oblikovanju na svakoj strani. Očito je, dakle, da je bilježnica pružala istim jednim crtežom dva ili više različitih uzoraka za izradu ukrasa na tkanini ili za vez, čipke, ili klesanje reljefa i oblika u kamenu, a i crtanju i oblikovanju u kovini ili rezanja u drvu.

Pri skupljanju uzoraka ili predložaka, sastavljač bilježnice se poslužio i tiskanim ukrasima s naslova ili početnih slova starih knjiga. Objavljene u 15.—16. stoljeću, te su vjerojatno bile oštećene pa im je tiskane ukrase odrezao s trošnih listova da dopuni zbirku ukrasnih uzoraka višestruke namjene. Jednako je tako skupio i zalijepio u svoju bilježnicu nekoliko sitnih, ubodom igle ucrtanih u papiru ukrasa. Tu se, dakle, bilježnicu može uglavnom podijeliti na nekoliko dijelova: okupljenih tiskanih ukrasa, manjih nacrti pojačanih ubodom iglice za prijenos na platno, kožu ili kovinu, nacrti likova svetaca, žrtvenika, gradnjâ, u kojemu su oni najstariji primjeri dorskog, jonskog i korintskog sloga, kućnih kamina, kovinskih vrčeva i slobodnih crteža voća, biljki i životinja nacrtanih iz prirode, koji najjasnije očituju da crtač bijaše darovit da ih prikaže u obrisu.

Po mjestu nalaza i imenu na bilježnici može ju se smjestiti u Korčulu, gdje je i nadoh, i smatrati da je iz 17. stoljeća. Rijetkost njenog sadržaja, okupljenost raznoolikih uzoraka i vrsnost većine nacrtâ, a osobito množine slobodnih crteža, potiče da joj se objavi i ove još nepoznate nacрте i crteže, a ostali joj se veći dio može određenije vremenom proučiti novim usporedbama kada se za to nekom stručnjaku ukaže zgoda. Polje proučavanja se širi činjenicom da je riječ o općim uzorcima međunarodnog stilskog rječnika, a ne samo o onim iz domaće umjetnosti hrvatskih krajeva i cvjetnih doba njezina razvitka.

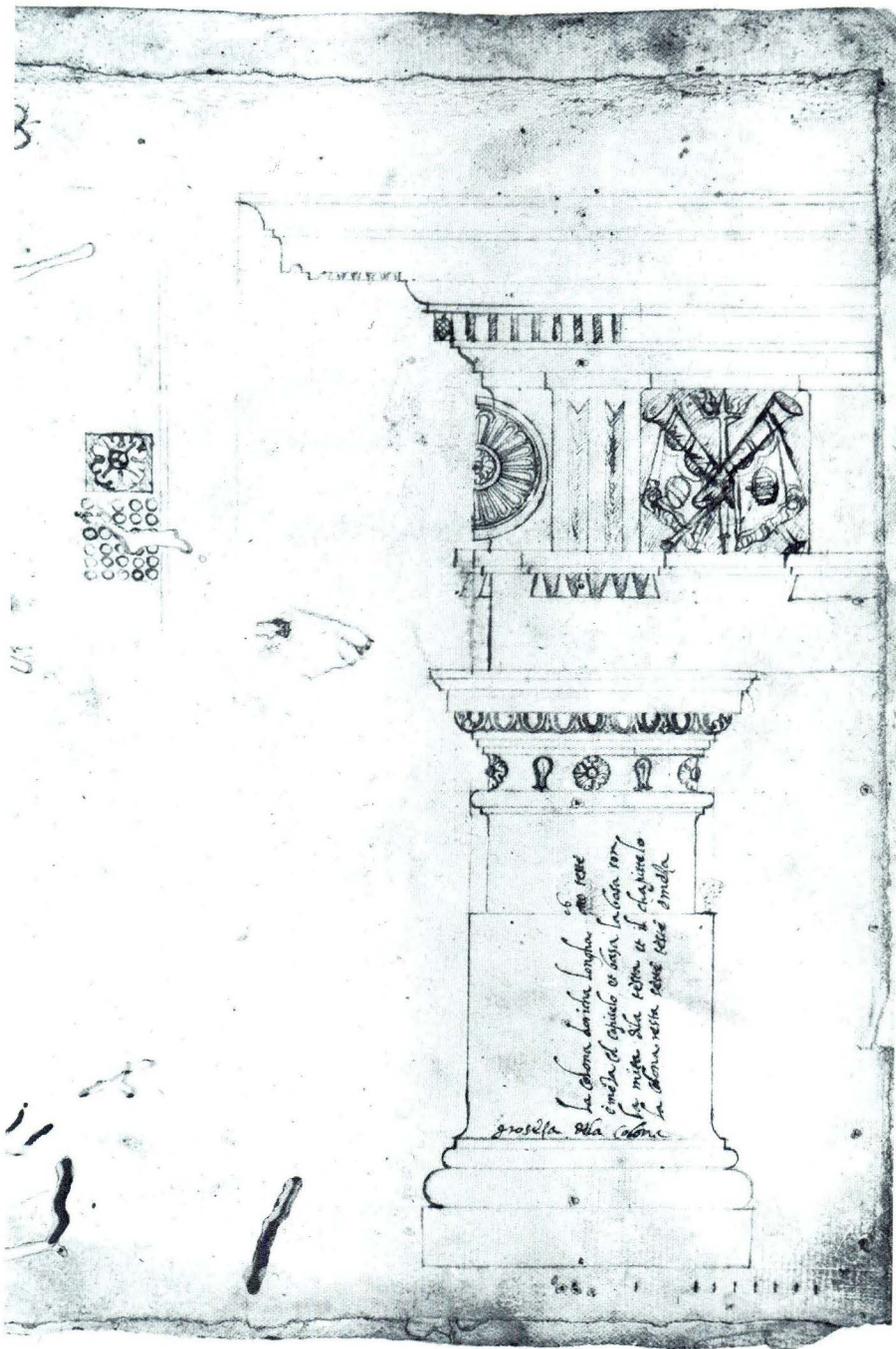
Za sada napominjem da bilježnica nije u cjelini sačuvana, neki su listovi otrgnuti, s nekih je odlijepljeno nekoliko manjih, vjerojatno s nacrtima. Sadrži dvadeset sedam listova oštećenih na rubovima i trošnih, veličine 31 × 23 cm, uvezanih na hrbatu i preko korica tankim kožnatim trakama. Na prednjoj korici je zalijepljen izrezani papirić s tiskanim natpisom:

QVESTЕ CARTE
FINE.LEFA.LO.CAPO
ANO. A LA STRTA
DELA SELLARIA

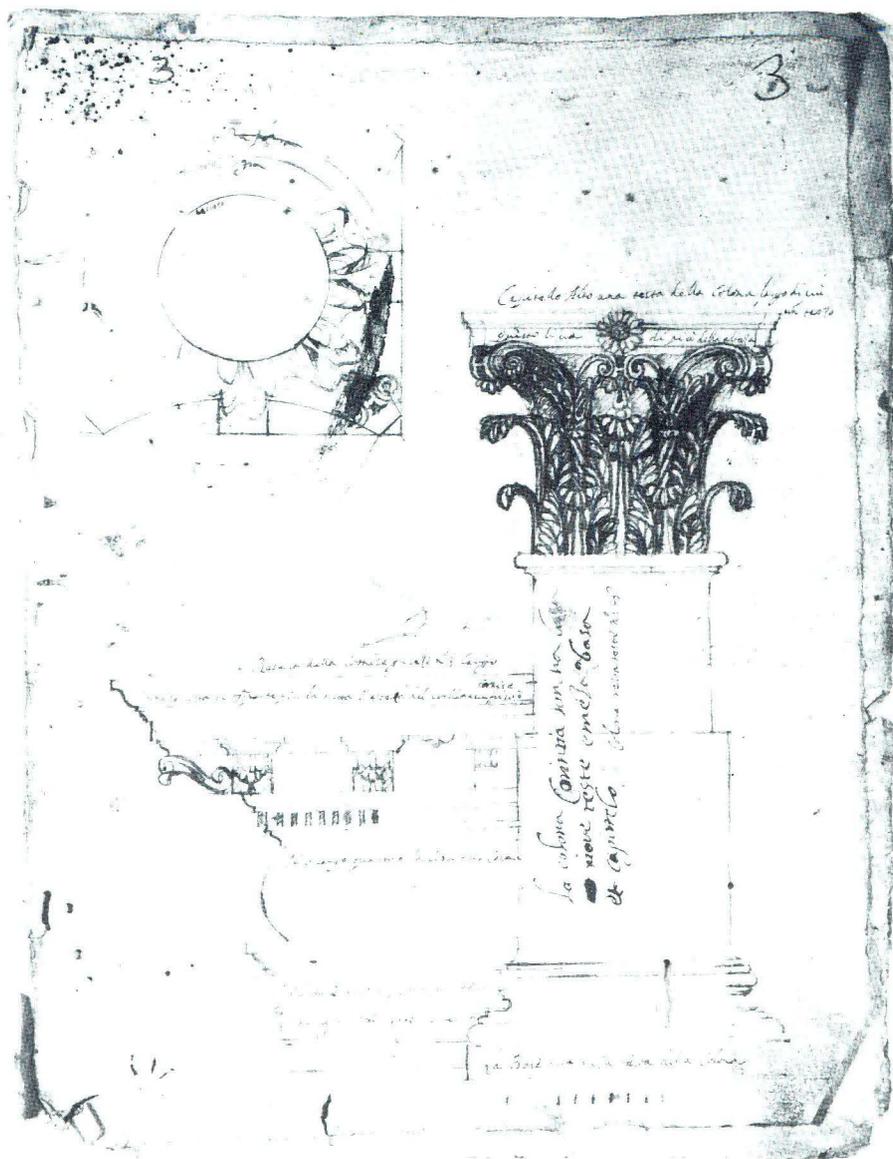
Naslov je uokviren u nagomilane volute među kojima je starčeva glava. Taj odnekle otkinuti i izrezani natpis nema veze sa sadržajem bilježnice. Zalijepljen je na prednju koricu kao središnji ukras, a čini se da joj i rubovi bijahu oblijepljeni dugim ukrasnim papirima, stoga su ti i izbljedili. Na stražnjoj korici je vješta ruka ispisala kurzivom:

Io Conte Agustino
Letis Co
Letis s
Letis

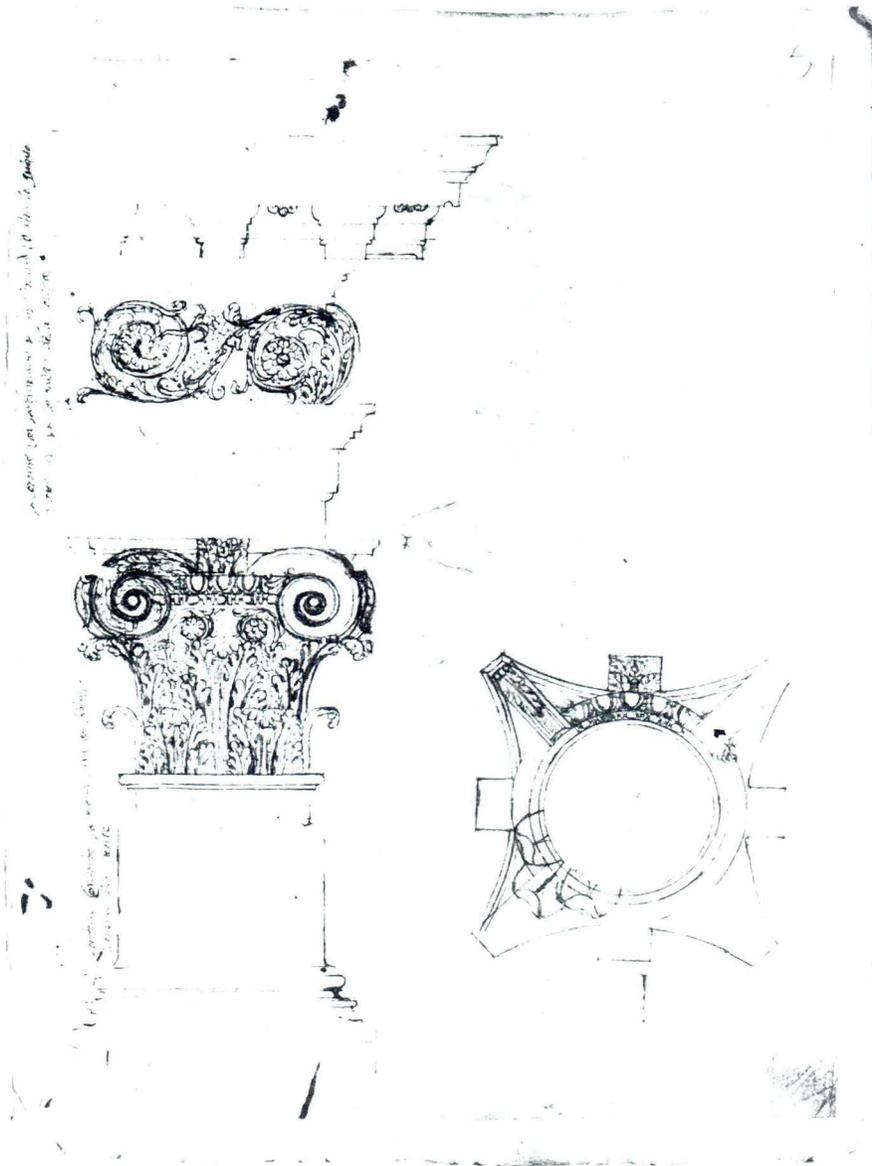
Zapis je slobodno napisan kao potpis, ali zbog ponavljanja prezimena čini se kao da je uvježbavanje. Letis je starinska korčulanska obitelj. Jedan se Augustin Letis spominje u Korčuli, i to kao jezični prevodi-

Dorska glavica, stup i zabat

Korintska glavica, stup i zabat

Kompozitni zabat, stup i glavica

telj već 1539. godine¹ drugi kao svećenik 1615.,² dok je treći spomenut u jednom pismu iz kolovoza 1736. godine. Očito je, dakle, da se to ime ponavljaše i nasljeđivaše u rodu Letisa, koji žive i spominju se kao brodograditelji u 18. i 19. stoljeću.³

Predstavljaju se i u oskudnim podacima kao naobraženi, a nose već u 16. stoljeću naslov messer tj. gospar. Messer Jakov Letis spominje se 1577. godine⁴ i u sljedećem desetljeću. On je znao mjeriti i crtati zemljišta, pa mu je gradski korčulanski blagajnik Ivan Arneri isplatio nacrt nekog zemljišta koje bijaše sporno između općine i obitelji Španića u proljeću 1588.⁵ Teško je utvrditi da li je s turcomanom (prevoditeljem) Augustinom povezan prijepis prijevoda s turskog na talijanski prijetećeg pisma koje je Sultan uputio poljskom kralju 1647. godine sačuvan u ovoj bilježnici, ali svakako Augustin je bio 1539. godine službeni, plaćeni prevoditelj u Korčuli. Onaj pak njegov imenjaka, spomenut u pismu 1736. godine, koje sam našao u bilježnici, pokazuje se dolaskom sa svog dalekog putovanja u Korčulu i brigom za rodbinu, također kulturnim članom tog roda koji boravi u tom gradu. Teško je međutim Augustina, potpisanog na korici bilježnice, povezati s njenim sadržajem, jer je možda on bio samo njen vlasnik. Ali svakako, bilježnica je nađena u Korčuli,

¹ U travnju 1539. g. Kamerlengo Frano Gabrielis isplatio Augustina Letisa „per suo turicemano“. Bilježnica računa gradske blagajne sv. 8 Frana Gabrielis blagajnika. Korčulanski spisi, sv. 884, Historijski arhiv u Zadru.

² Quod ad Campanile ordinavit Reverendissimus episcopus quod exigantur decem ducati a presbytero Augustino Lethis applicati campanilo et ibidem exendatur pro necessitate et quam prius id fiat, quo ad alias expensas se in dicto campanilo necessariae fuerint suppleat procurator fabrica.

Decrevit insuper Reverendissimus quod non fiant ignes vulgo dicuntur fuochi d' allegrezza super dicto campanillo propter periculum ignis in damnum campanilli aut forsan pro domorum civitatis.

Visitatio, omnia acta ab anno Domini MDCXV digesta et decreta ab illustrissimo et reverendissimo domino fra Teodoro Diedo Liber 20. str. 11. Korčulanski opatski arhiv.

³ Carissimo Signor Zio

... Credo li'sara noto l'arivo a questa parte del Signor Agostino il quale ieri sera capito qui sano gratie al Signore.

Curzola 17 Agosto 1736.

Di Sua Illustrissima S.

Afeziozzissimo Nipote

Paulo Miutini

volti carta

P.S. Il Signor Zio Agustin ha dimanda il Signor Padre se'il suo figlio Giacomo è grande, e pare che habbi buona intenzione verso di lui onde li raccomanda il sudetto Signor Padre che all'arivo costì del Signor Zio li mostri buona ciera, e passi con lui fraterno amore, et all' arivo in quelle parti del sopra nominato signor Padre lui gli racconterà meglio l'intenzione del sudetto signor Zio Augustino. La mia Zanetta la saluta e gli raccomanda che non facesse che il mentovato signor Zio trovi lacero il puto; onde che gli facesse qualche cosa ogni qual volta sino ad hora non gli havesse fatto, e novamente con salutarla mi protesto d'esserle. O Letisima u 18. i 19. stoljeću: V. Ivančević, Prilog drevnoj brodogradnji u gradu Korčuli, Pomorski zbornik 15, Rijeka 1977., str. 622.

⁴ V. Vuletić — Vukasović, Dokumenti o kugi u Korčuli. Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku, sv. 11., Split 1888., str. 70.

⁵ 1588, 8 marzo

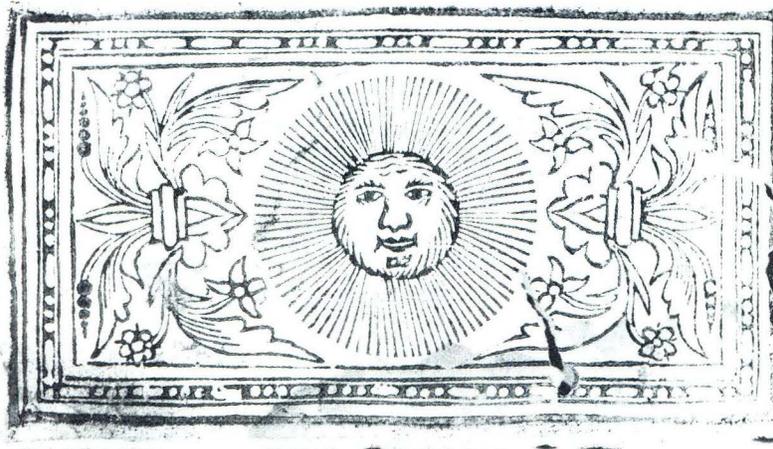
Contadi a messer Jacomo Letis per il disegno face fare dal logo contentioso con Spanich lire quatro 4.—

Bilježnica korčulanskog gradskog blagajnika Ivana Arneri, Korčulanski spisi, sv. 31, Historijski arhiv u Zadru.

na njoj je ime Augustina Letisa i u njoj je bilo pismo koje je 1736. godine napisao u Korčuli P. Miutini koji bje u rodu s Augustinom Letis.

Bilježnica nije u cjelini sačuvana, neki su joj listovi otrgnuti, s nekih je odlijepljeno nekoliko na njih zalijepljenih listića s nacrtima, prostoručnim crtežima i tiskanim ukrasima koje je vlasnik bilježnice skupljao i zalijepio na njene listove.

Odatle objavljujem one koji su povezani s graditeljstvom, a bijahu prikladni za fotografiranje i likovno su vrijedni da ih se pokaže u ovom časopisu, jer su u baštini hrvatske likovne umjetnosti vrlo rijetki.

Antependij žrtvenika

Opisat ću ih i bilješkama popratiti redom koji su u bilježnici.

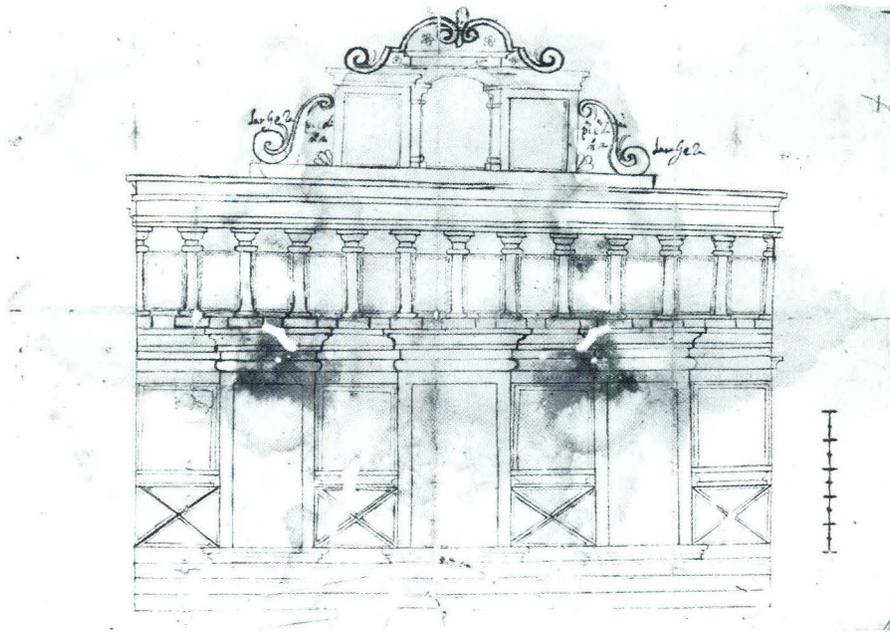
Str. 4. Slobodnom rukom, perom nacrtani grb neispunjenog polja ali bogate kartuše u baroknom slogu 17. stoljeća. Sastavljen je od plastično nacrtanih savinutih zaobljenih i udubljenih voluta, ukrašenih karikiranim staračkim glavama u profilu i en face koje se pretvaraju u maske i satire. Tri bočne drže duguljaste vrpce, jednu zavijorenu i povezanu, a dvije kitom na kraju.

Vrpce su drukčije oblikovane, pružaju različitu dvojnost uzorka onome koji ga želi upotrebiti. On može, dakle, izabrati jednu od dviju njegovih različitih strana.

Ta će se dvojnost pojaviti i na još nekim slobodnim crtežima u ovoj bilježnici, što potvrđuje da su nacrtani da posluže kao uzorak za izvođenje na dva načina koja se može tim izabrati kao inačica. Crtež pokazuje slobodu i vještinu crtača, njegov smisao za ravnotežu i sklad cjeline koja se može izvesti u reljefu. Uz nacrt su i brojevi: 7 2 4:00, a u crtežu su upleteni neovisno:

$$\begin{array}{r} 8 \\ \hline 2 \\ \hline 8 \end{array}$$

Str. 7. Na reljefnom oštećenom listu je naslikan slobodnom rukom perom i smeđim akvarelom barokni gornji dio žrtvenika. Pojedini dijelovi zabata, stupova i postolja, da se bolje istaknu, ostaše nedirnuti u bjelini svog lista.

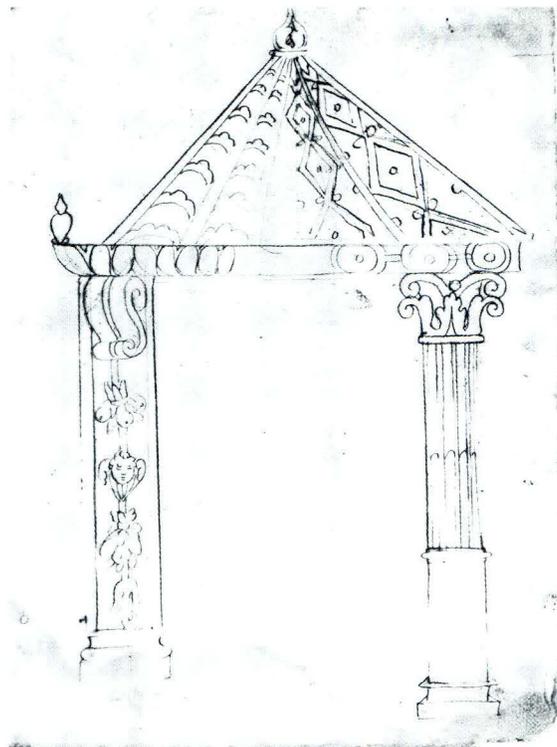

Nacrtr za ikonostas

Postolje, koje je predviđeno da drži sliku i koje nosi stupove i volute uz njih, izrezbareno je volutastim ukrasima. Dva pobočna dijela mu strše pod stupovima i imaju sred reljefnih ukrasa glavice, dok središnji dio među njima okružen volutama ima jajastu vodoravnu tablicu za natpis.

Na tako raščlanjenom postolju dižu se dva okrugla izljebana stupa okrugle profilirane stope. Sredina stupova je prekinuta karijatidom, uspravnim ženskim likom u laganoj odjeći, koja desnicom podržava gornji dio stupa koji se nad njom nastavlja, noseći korintsku glavicu, a ljevičicom drži uz tijelo sidro, kršćanski znamen postojanosti i nade, poznat već sa starokršćanskih spomenika, pa ponavljan i u doba baroka. Nad glavom karijatide je pločica da prijelaz iz žljebastog stupa do njene glave bude prirodan. Druga karijatida je u svojem gornjem dijelu oštećena; netko je očito bezobzirno otrgnuo komad crteža da uzme ukras s druge strane lista. Bogati zabat je sav reljefno iskićen. Arhitrav ima istaknute dijelove nad stupovima, a nad njim su savinute profilirane volute na kojima sjede izduženi snažni likovi starozavjetnih proroka s razvijenim svitkom papira u rukama. Njih kompozicijski u sredini zabata popunjavaju volutice, cvijeće i glavica na kojoj se diže kip anđela s graničicom palme, pobjedonosnim znamenom svetih mučenika.

Uz stupove, čineći im pozadinu, prslonjeni su glatki polustupovi kojima završavaju pobočne strane žrtvenika. Iz ovog sačuvanog se vidi da su imali korintске poluglavice i bili okićeni velikom girlandom voća i cvijeća koja se spušta do opuštene reljefne i lišćem ukrašene volute okomito položene sve do profilirane stope. Tim je žrtvenik u čitavom gornjem dijelu, koji je nacrtan slobodno i vješto u obrisu i u svojim kipovima, prikazan kao skladna, uravnotežena i izrazita barokna cjelina u kojoj je postignuta rječitost monumentalnosti i slikovitost reljefnosti.

Crtež za dva kamina

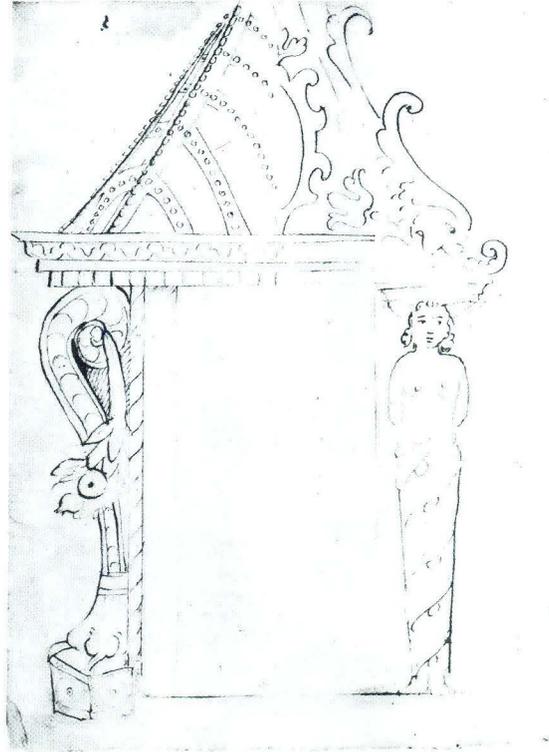
Uz rub lista i crteža je zapisano uvježbanim rukopisom 17. stoljeća nespretnom talijanštinom, koju doslovce ovdje i drugdje ispisujem iz bilježnice: Altare in tuto dala mensa fino al cima del putin p^en. 15 z 10 lar-ga p^en^o12 in si (.....otrgano).

Dio oštećenog kasnijeg zapisa je napisan na mjestu slike lošijim, kasnijim rukopisom:

Questo sise lopera che
avette visto a Spallatro
che ze l'altar grande del (nome?)
di dio che avette visto.

spallatro che sapett(e)
li scritta che el prezzo
el questo sarano di prezio
el mancho duchatti n°300
il mancho

Pored navedenih mjera, tu je, dakle, navedeno da je onaj kojemu se upućuje crtež taj žrtvenik vidio u Splitu, a navodi mu se i cijena. Ponavljanje

Crteži za dva kamina

riječi i rukopis odaju osobu nevještu u pisanju. Polovina je zapisa otrgnuta, ali je ipak sadržaj u cjelini jasan.

Onaj koji je zapisao natpis prevario se jer se nacrtani žrtvenik ne nalazi u Splitu već se ističe veličinom u srednjovjekovnoj dominikanskoj crkvi u Trogiru. Pogriješio je jer je ipak slični žrtvenik, ali ne ovaj s crteža, vidio u Splitu, i to također u crkvi istog dominikanskog reda sučelice Srebrnih vrata Dioklecijanove palače.

Sačuvan je i objavljen, uz manje pogreške u opisu, a vrednovan je bio, osim trpeze, i uvažen i pri obnovi te splitske crkve i sada se nalazi u njenoj pobočnoj sjevernoj lađi.⁶

⁶ K. Prijatelj, *Barok u Splitu*, Split 1947., str. 38, sl. 9. Karijatida nema mač jer bi

Na tom drvenom pozlaćenom žrtveniku, koji se samo uglavnom podudara s crtežom, ipak nedostaju središnji kip anđela s palmom sred vrha, oba kipa proroka na krilima zabata i dvije bočne volute na stranama. Splitski žrtvenik je, dakle, jednostavnije izrađen, ali su mu stupovi udvostručeni. Uz ona dva s karijatidama nadodan je sa svake strane po jedan stup s korintskom glavicom i stopom, kojih u crtežu nema. Na žrtveniku je natpis da je napravljen novcem samostana i milodara 1622.

Kamenica za blagoslovljenu vodu

godine.⁷

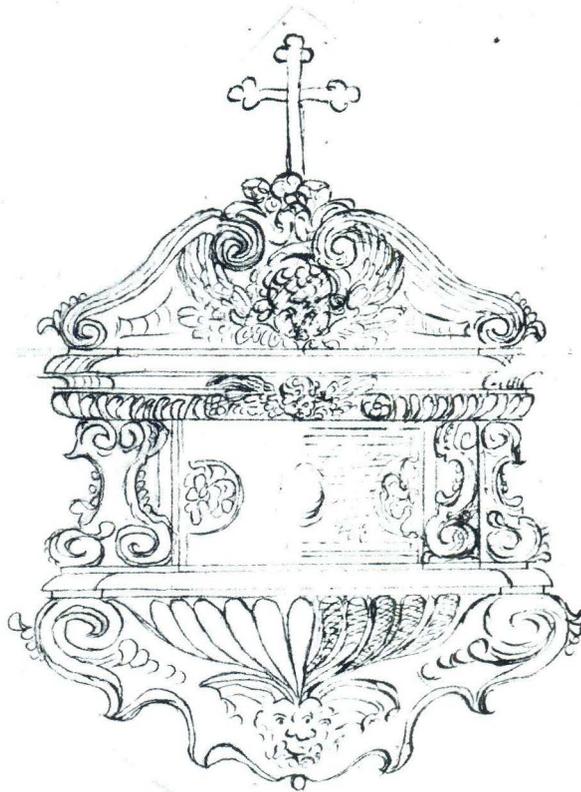
To su glavne i bitne razlike, pored bezbroj sličnih ukrasnih pojedivosti i rasporeda između crteža i splitskog žrtvenika.

Mjesto anđela s crteža sada je na vrhu splitskog žrtvenika križ, slab da jednostavnošću svog oblika izdrži prevlast i sklad sa završnim okolnim volutama i da nadoknadi punoću i oblinu kipova koji vjerojatno tu bijahu. Te razlike između crteža i splitskog žrtvenika navedoh da pokažem kako je zapis na crtežu pogrešan.

Međutim, kako rekoh, žrtvenik s nacрта nalazi se još uvijek u trogirskoj dominikanskoj crkvi. Prema pisanju pouzdanog trogirskog po-

ta j mijenjao ikonografsko značenje, a jastuk na glavi obima je samo potporanj stupa. Znamen koji je bio u ruci druge karijatide (srce, kalež?) je otpao.

⁷ Ibidem.

Zidna kustodija

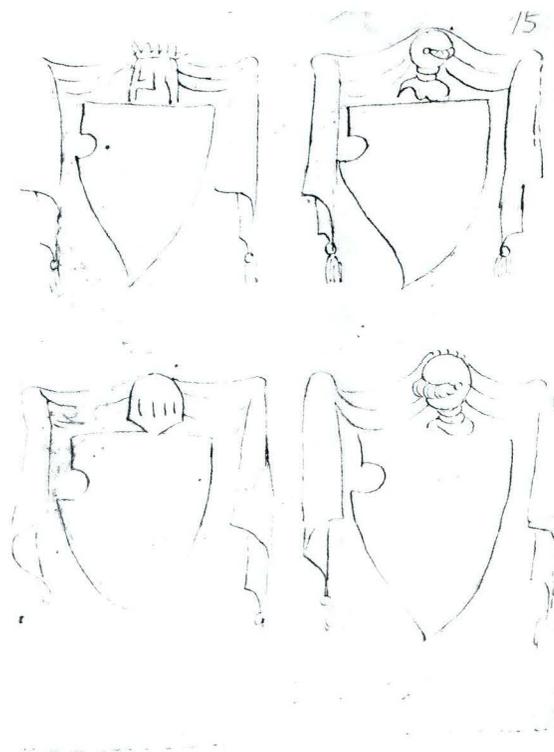
vjesnika Pavla Andreisa, koji življaše od 1610. do 1686. godine, u njegovoj Povijesti grada Trogira, dala ga je podignuti tamošnja obitelj Capogrosso 1607. godine.⁸

Stariji je, dakle, a i veći od splitskog. Podudara se uglavnom s crtežom koji se ovdje objavljuje i na njega se odnosi prvi navedeni stariji zapis. Svi njegovi dijelovi su sačuvani osim središnjeg kipa anđela s palmom sred rastvorenog zabata. Na tom sam mjestu primijetio 1940. godine gotički visoki reljef Sv. Katarine⁹ i dozvolom ondašnje samostanske uprave skinuo ga, videći da ne pripada tom zabatu i da je zamijenio kip

⁸ P. Andreis. Povijest grada Trogira, I. Split, str. 337.

⁹ Vidi ga se i na slici žrtvenika u Lj. Karaman, Umjetnost u Dalmaciji XV i XVI vijek, Zagreb 1933., sl. 77.

anđela, kako to onda zaključih po crtežu u ovoj bilježnici¹⁰. Utvrdio sam zatim da pripada po slogu i veličini skupini od sedam slika za koje primijetih da pripadahu rastavljenom poliptihu domaćeg slikara,¹¹ i to onoga što ga je, prema pisanju povjesnika Andreisa, podigla u toj crkvi obitelj Sobota.¹² Kasnije je u sastavljenom i restauriranom poliptihu s reljefom sv. Katarine prepoznato djelo slikara Blaža Jurjeva.¹³

Crteži za grbove

Nacrtni crtež prikazuje veliki žrtvenik koji veličinom seže skoro do njenog krovnog grednjaka i ističe se veličinom i ljepotom ne samo u toj crkvi već i među baroknim žrtvenicima u Dalmaciji. Stoga njegovoj trošnoj vrsnoći treba iskazati posebnu zaštitnu pažnju konzerviranjem, jer nam se stari drveni žrtvenici raspadaju i ruše. Da li je izdijelan po ovom crtežu, u što sumnjam, ili crtež nacrtan prema njemu, ne može se reći, ali po načinu crtanja i ranijeg zapisa pripada 17. stoljeću. Andreis vjerojatno točno datira žrtvenik, pa će crtež u bilježnici potjecati kasnije,

¹⁰ Č. Fisković, *Drvena gotička skulptura u Trogiru*, Zagreb 1942., str. 104, sl. 14, bilješka 40.

¹¹ Ibidem, str. 106.

¹² Ibid.

¹³ Blaž Jurjev Trogiranin, *Katalog izložbe u Splitu i Zagrebu*, Zagreb 1986., str. 94–95, 113.

iz druge polovine 17. stoljeća. Oba proroka su skinuta sa zabata, ali ih je Radoslav Tomić našao u samostanu pa ih, njegovim poticajem, ovdje objavljujem fotografijama Živka Bačića, jer imaju likovnu baroknu vrijednost. Ovakvi do sada pojedinačno nisu bili objavljeni.

Crtež za grb

Str. 9. Nacrt korintske glavice, stupa i trabeacije izveden je ravnalom i perom. Zapisi na tlorisu glavice:

Prima foggia
 Seconda foggia
 iznad i na ploči glavice:

Capitelo alto una testa della colona largo di piu terzo.
 Questo li va di più della altezza
 Resalti della Cornice groseze n° 3 largo
 Cornise alta 7.^a parte più di tutta l'alteza del architrave
 friso e cornice.
 Tutto largo quanto è la Cima della Colona.
 Architrave largo la 3.^a parte della
 Cima della Colona che serve per sua suaza
 La Base alto meza testa della Colona.

okomiti natpis: La colona Corintia longha

na stupu: nivo e teste e meza con basa
et capitulo, la colona resta teste N:°26

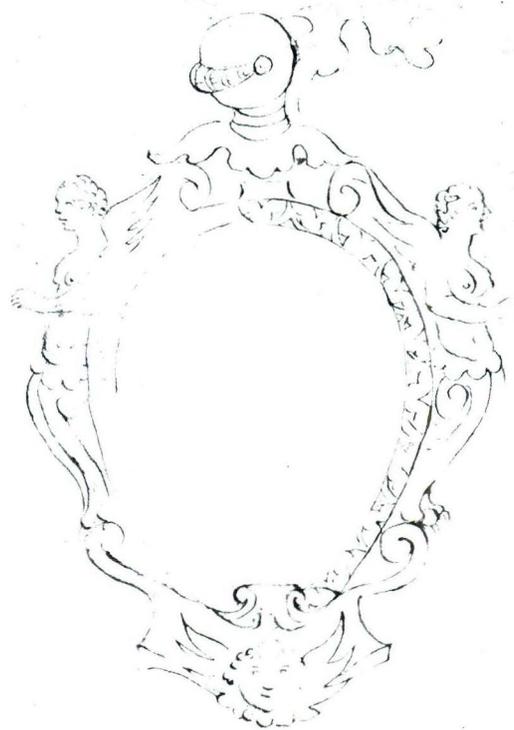

Str. 10. Zidna kustodija baroknog sloga bogato ukrašenog okvira, nacrtana olovkom, osobito u svojim vodoravnim dijelovima, a zatim slobodnijim potezima pera.

Crtež za okvir ploče s natpisom

Sastoji se od srednjeg uporabivog ormarića za čuvanje svetačkih moći, euharistijskog kruha ili obrednog crkvenog pribora. Vratašca, vodoravno položena, na svakoj su strani drukčije ukrašena cvijetom u poluluku. Tu dvojnost i razliku uzorka pokazuju manje pojedinosti i još neki crteži u ovoj bilježnici, nudeći izvođaču dva načina izrade, kao što već rekoh. Srednji dio s vratašcima čini pojas uokviren razvijenim podvostručenim volutama i gornjim izljebanim, rebrastim nadvratnikom s andeoskom glavicom u sredini i donjim jednostavnim poluobljim pragom. Na zabatu je između voluta andeoska glava čija su krila lijepo ukomponirana u vrhove voluta i cvijeće s križem trolisnih krajeva. Stopa je razvijena oštrijim volutama koje okružuju šišmišovu glavu rastvorenih krila nad kojima je rebrasta školjka. Iako teška, nagomilana i naduta reljefnim ukrasima, kustodija je čvrsta i usklađena cijelina.

Crtež za okvir grba

Str. 11. Crtež, na izrezanom papiru, crkvene kamenice za blagoslovljenu vodu u slogu zrele renesanse ukrašena nizom lišća pri svom vrhu, usredotočenim žlijebnicima, ispunjenim stupićima na truhu i podvostručenim akantovim lišćem na dršku, koji povezani središnjim kolutom kuglica oblikuju stupić, tzv. dvostruke kruške postavljene na četverokutnu stopu, ukrašenu suprotno postavljenim reljefnim trokutima.

Rad je statički čvrst i usklađen i odava pokrajinsko ispunjavanje cjeline ukrasnom obradom.

Str. 12. Na zalijepljenom listu nacrt pravilno ucrtan vodoravnim potezima ostrim kovinskim ravnalom, a preko njih pravilno nacrtan perom. Prikazuje trabeaciju ukrašenu lisnatim i cvjetnim raznolikim u pojedinostima koju drži kompozitna glavica i stup profilirane stope. Glavica je nacrtana i posebno tlorisno djelomično ukrašena. Uz profil trabeacije je zapis kurzivom:

La cornise con larchitravo et liste in sieme e alta la quinta parte di la longheza della colona.

Crtež za pet okvira različitih grbova

Uz stup s glavicom i stupom, istim rukopisom:

L'ordine Composito La colona basa et capitulo e longha diese teeste.

Str. 13. Na zalijepljenom listu nacrt dorske trabeacije i stupa s glavicom i stopom, pravilno nacrtan ubodom i povučen ravnalom, djelomično, osobito u ukrasima perom. Posebno nacrtana dva mala polja donje strane trabeacije ispunjena kuglicama i cvijetom. Između triglifa su dvije metope, na prvoj je zrakasti ukrašeni okrugli štit, na drugoj su bojne trublje prekrížene uz središnji trozub ili možda držak baklje. Na trubljama su prikopčane zastavice s grbovima, na štitu jednog je kosi pojas, na štitu drugog su tri pojasa. Plitka profilirana glavica nema strogi izgled dorskog sloga iako to na stupu piše. Iskićena je jajastim nizom, cvjetovima i pupoljcima. Zapis na stupu:

La Colona doricha longha otto teste e mezza col capitulo et basa la basa son la mita dila testa et il chapitelo la colona resta sette teste e meza.

Vodoravno:

grosezza della colona

Na rubu lista označeno je mjerilo:

Crtež sirena

Str. 14. Na papiru, zalijepljenom kao i većina nacрта na list bilježnice, perom je nacrtana okrugla čovječja glava bez ušiju, okružena zrakama kao znamen sunca. S obje strane je struk različitog cvijeća i lišća u kolutu. U podvostručenom okviru je astrogal. Vjerojatno je imao poslužiti za izvedbu antependija na trpezi žrtvenika u koži, platnu ili krvu, ali i u kamenom reljefu, pa ga objavljujem kao građevni dio.

Str. 24. Nacrt perom iznad udubelih pomoćnih crta na izrezanom zalijepljenom papiru. Ikonostas baroknog sloga, kojemu su u prvom najnižem redu troja vrata, tzv. carske dveri u sredini između dvoje dakonskih, a uz njih četiri ikone. Nad njima je poredano dvanaest užih ikona između rastavljenih stupića. Na zabatu su tri. Sve ikone imaju uski okvir. Troje prizemnih vrata ima nadvratnik s poluobljim jastučićem i jače profiliranim dijelovima. Dvanaest ikona srednjeg reda dijele plošni stupići, plošno profilirane složene glavice i jake stope koje drže trabeaciju sa zabatom u sredini, čije su tri ikone uokvirene bočnim i dvostrukom završnom volutom.

Profilacija je, skupa sa stepeništem i prekrizanim ogradama pod četiri glavne ikone, vrlo izrazita, iako jednostavno svedena u redove bez jačeg ukrasa da bi se svih devetnaest ikona, koje imahu ispuniti jednolične okvire, jače ispoljile u ovoj čvrstoj povezanosti kojoj je raspored sličan tipovima ikonostasa pravoslavnih crkava. Jedini zapis su uz crtež voluta zabata: largeza piedi 22, a jedini cvjetni ukras četiri cvijeta na završnoj udvostučenoj voluti, trolist i list bočnih voluta. Uneseno je mjerilo:

Po tome i rukopisu natpisa, kao i po profilu nadvratnika i glavica stupića, moglo bi se pretpostaviti da je crtež iz 17. stoljeća. Teško je utvrditi da li je nacrt bio ostvaren u nekoj grčkoj pravoslavnoj crkvi Dalmacije. Korčuli bijaše najbliža ona sv. Venerande u Hvaru,¹⁴ ali se iz popisa njenih obrednih predmeta 17. i 18. stoljeća,¹⁵ od kojih jedan objavljujem, ne može utvrditi kakav je imala ikonostas.¹⁶

¹⁴ *G. Novak*, Hvar kroz stoljeća, Zagreba 1972. g., str. 176. Nažalost, onaj koji je nabrojio radove napisane o Hvaru poslije II. izdanja 1960. g. izostavio je mnoge (vidi str. 243), pa je bibliografija nepotpuna.

¹⁵ *D. Berić*, Inventar pravoslavnog manastira i crkve sv. Venerande u Hvaru s kraja XVIII vijeka, Bilten Historijskog arhiva komune hvarske 7—8, Hvar 1965., str. 63.

¹⁶ Nel nome di Cristo. Amen.

L'anno della sua Natività 1645. Indictione XIII giorno veramente li 2 del mese di february fatto a Liesena nella chiesa di S. Veneranda.

Dove io Juane Balcilucio Nodaro publico ad instantia et requisitione del Reverendo prete fra Jasafat Colina curato, et priore di detta chiesa furono inventariate tutte le robbe essistenti nella detta chiesa di ratione di essa chiesa alla presentia delli infrascritti testimonii et prima videlicet.

Doi calici di argento, uno alla gregha et l'altro all'lattina con le sue patiene forinti.

Una croce di argento col Christo et all'altra banda la Madona

Cinque lampade d'argento uno turibolo, et una bassiletta d'argento il tutto pesa a statera venetiana sotil lire vinti una. Doi libri di evangelij uno fodrato di veluto cremisin in arzentato et l'altro schieto.

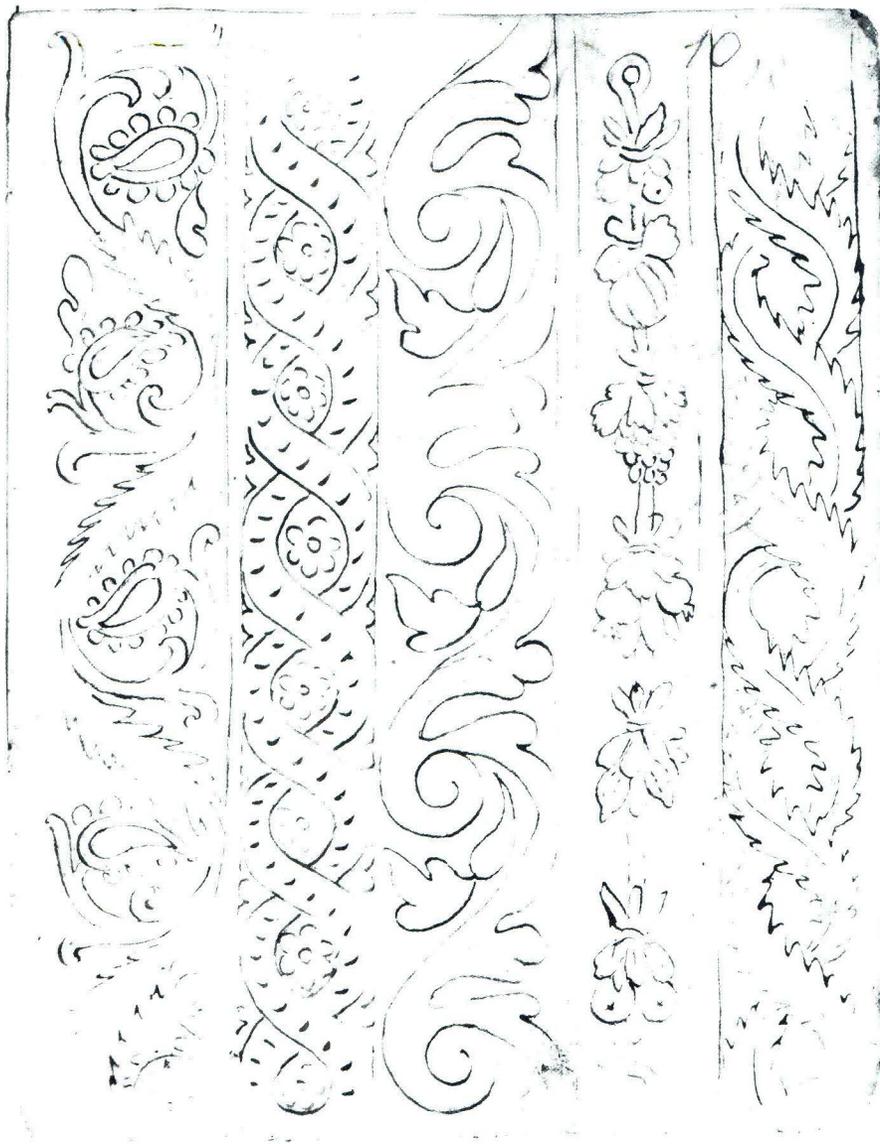
Libri n° sedeci ecclesiastici diversi Quattro antependij di diversi colori di seda Sei antependij per metter avanti li santi di seda di diversi colori.

Cinque pluviali di seda diversi colori. Doi strette dette strichali alla grecha una di zardin a fiori et l'altra di canavaletta rossa et verde.

Doi facioli di seda uno rosso e l'altro di più colori.

Crteži za ukrase pilona i pilastara

Crtež za ukrase pilona i pilastara

Str. 29. Sirena s licem zavodljivim, blaga izraza, duge na čelu opletene i na ramenima spuštene kose, raširena ljuskasta i kitnjasta dvostruka repa koji podržava objim rukama, otkrivajući svoju golotinju. Ljuske su svakog repa drukčije oblikovane, na lijevom su valovite, a na desnom poredane kao u riba.¹⁷

Pod njom je nacrtana manja sirena u lakom svijanju ljuskavog tijela i peraja pri plivanju, okrenute glave kovrčaste kose i živahna pogleda.

Oba su crteža vješto i znalački nacrtana. Gornji je, nažalost, izbljedio. Nacrtala ih je vjerojatno u 17. stoljeću ista ruka koja je nacrtala i nacrt profila za četiri kasnorenesansna kućna kamina, koje već ubrojih među postojeće.¹⁸

Str. 30. Usprkos blagog podneblja, u starim dalmatinskim kućama bilo je kamina, što svjedoče i ovi crteži uzoraka koji mogu poslužiti pri gradnji četvero kućnih renesansno baroknih kamina pa su stoga i nacrtani u profilu. Kosa napa prvoga ima pojase s kuglicama koji se spuštaju prema arhitravu iz ugla krova. Podržava je arhitrav iskićen nizom trodijelnih listova i zubaca, koji nosi duga konzola s pruženom volutom ispunjenom nanizanim kolutima, okićena girlandom lišća i voća, a završava lavljom šapom¹⁹ na četverouglastoj stopi ispunjenom krugom. Po razmjeru svojih dijelova, izmjenom visokog i plitkog reljefnog ukrasa, lijepo crtani crtež pruža plastični uzorak. Na drugom uzorku ugao kro-

Item una pogonatta in grecho racamata sette para di manipoli alla grecha di seda di piu colori.

Una stola di raso rosso fodrata ormesin verde racamata d'oro e fiochi di oro e sede.

Una stola di canavazetta verde et altri piu colori fornita di cordella d'oro.

Doi stole di seda schiette di più colori.

Una cenga con bottoni d'oro turchina di seda

Doi camisi di tella alla grecha.

Una camise di tella alla taliana.

Facioli d'altar alla grecha n°cinque di diverse sorti facioli ala taliana n°tre

Pianette di messa alla taliana n°doi una di brochadella zala et bianca, et l'altara di osmesin galante con le sue stole et manipole.

L'immagine di S. Veneranda fornita di soi voti di argento con la sfazza fornita di argento di sti voti con quatro corone, una d'oro et tre di argento sopra la testa di detta S. Veneranda et quatro voti d'oro nel medesimo loco.

Uno quadro della B. Vergine con cinque corone d'argento et una diadema tapeti n° tre usati, alle quali furono presenti signori Simeone Bonfiglio ceroico messer Antonio di piaseri, Maestro Bade de Traù murer et Steffano Luxich testimonii etc.

Spisi javnog bilježnika Ivana Baldilucio 1616.— 1677., Hvarski spisi, Historijski arhiv u Splitu.

Da je postojao ikonostas u crkvi sv. Venerande u Hvaru dokaz je sačuvano raspelo s izrezanim korpusom Krista koje je obojano na dasci s obje strane, kao što je bilo uobičajeno (nekad u obitelji Kate Marchi, sada u franjevačkom samostanu u Hvaru).

¹⁷ Sirene se javljaju u hrvatskom graditeljstvu Dalmacije već na Radovanovim vratima u Trogiru u 13. stoljeću (*C. Fisković, Radovan, Zagreb 1989., tabla 96*), na zabatu korčulanske stolne crkve (*C. Fisković, Korčulanska katedrala, Zagreb 1939., tabla 3*) u istom stavu kao i sirena u ovoj bilježnici, na stupovima vrata stolne crkve u Hvaru (*C. Fisković, Hvarska katedrala, Split 1976., sl. 8*), na glavicama stupova uz vrata renesansne crkve sv. Spasa u Dubrovniku (*C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947., sl. 27*).

¹⁸ *C. Fisković, o. c. (22/1)*.

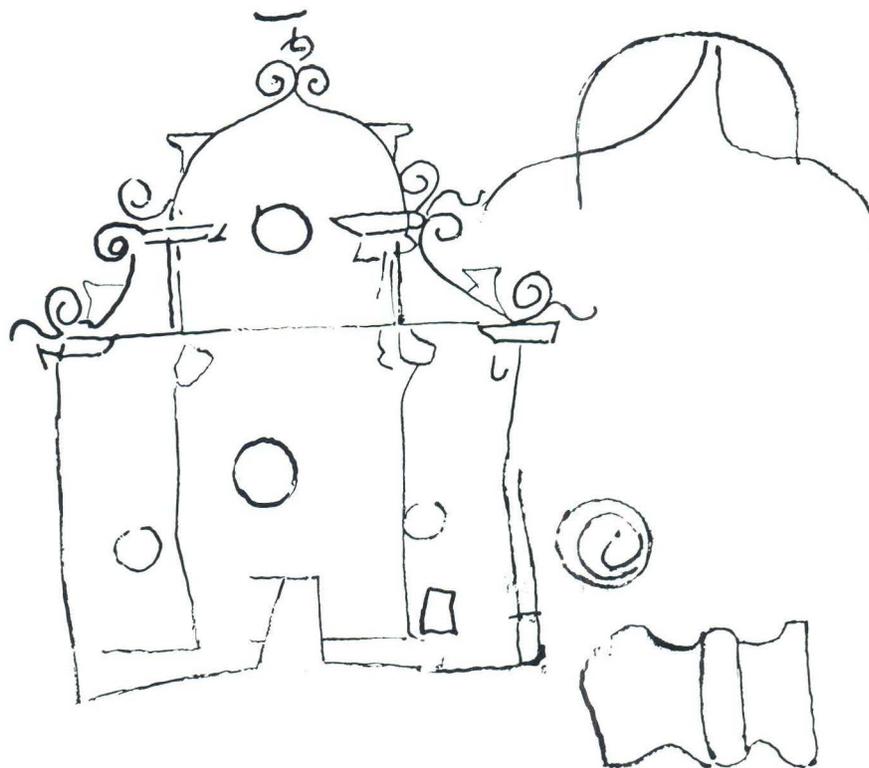
¹⁹ Usporedi s onim u Trogiru, *C. Fisković, o. c. (17), str. 70*.

Crtež za akroterij

va mape prekriva delfin do kraja arhitrava visokog dekorativnog reljefa i istaknutih peraja²⁰ do kraja arhitrava. Uz delfina je čaška cvijeta i polukružni ukras s volutama koji podsjeća, ako ga se zaokruži, na okvir grba neispunjena štita.

²⁰ Dupini su česti građevinski ukras u Dalmaciji npr: Na Andrijićevićevim glavicama u Korčulanskoj stolnoj crkvi (*C. Fisković*, o. c. (17), tabla 16/2), na glavicama u župskoj crkvi Paga (*C. Fisković*, Bilješke o paškim spomenicima, Ljetopis JAZU, knj. 57, Zagreb 1953., sl. 13), na prozoru Papalićeve palače u Splitu (*D. Kečkemet*, *Renesansna kiparsko-klesarska djela u Splitu, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 7, Split 1953., sl. 38), na glavicama vrata renesansne Andrijićeve crkve sv. Spasa u Dubrovniku (*C. Fisković*, o. c. (17) sl. 27), na ulomku kamenog okvira renesansnog reljefa u franjevačkom samostanu u Orebiću gdje dva delfina uokružuju stilizirani cvijet. Usporedi na S. Maria presso S. Satiro u Milanu: *La scultura decorativa del Primo Rinascimento, Viella — Roma 1983.*, t. LXVIII. (*Atti del I Convegno Internazionale di studi, Pavia 16—18 settembre 1980.*).

Macanovićev crtež za pročelje, precrtao F. Dobrošević

Jednostavno profiliran arhitrav podržava konzola s hermom mlade žene golih grudi i iza leđa povučenih ruku, povijene u pojase ukrašene kuglom iz kojih vire stopala njenih nogu. Glava kovrčaste kose, čije lice sličí ovdje objavljenoj sireni, podržava pločastu profiliranu glavicu.

Str. 31. Dva različita kamina perom nacrtana u profilu. Krov praga prekrivaju redovi lukova natkrivenih trodijelnim ukrasom koji se smanjuju prema vrhu mape.

Arhitrav je ispunjen jajastim nizom. Na rubu mu je ukras nalik na vazu. Podržava ga stup u kojemu o vlastitoj konzoli vise na vrpici dva snopića jabuka, krušaka i bajama s lišćem, krilasta andeoska glavica i završna kita. Stup je uokviren jednostavnim okvirom. Iako je četverostran, ipak ga drži poluobla stopa na kvadratnoj ploči. Napu uzorka drugog kamina prekrivaju redovi četvorastih oblika s lopticama naokolo i u sredini. Arhitrav ispunjen podvostručenim jajastim krugovima nosi stupić kompozitne glavice, žljebiće gornjeg dijela mu popunjavaju štapići, opasan je profiliranim pojansom po sredini i uzdiže se na kvadratnoj stopi.

Oba kamina vrh nape imaju zajednički akroterij u obliku pu poljka.

Str. 39. Četiri perom nacrtane vrpce savinutih ukrasa i jedna voćna i cvjetna girlanda, međusobno odijeljene. Na prvoj je lozica nareskanih rubova kojoj se u pregibima savija lisnata grančica s mjehurastim cvijetom okruženim lopticama. U drugoj su dvije, međusobno prepletene zarezima ukrašene vrpce između kojih cvjeta šestero ili sedmerolatični cvijet, a uz rub im vire trodijelni ukrasi kao rub pozadine. U trećoj se vijuga spojeno i poredano akantovo lišće i uz svaki list je mjehurasti plod s trolistom. U četvrtoj je renesansna girlanda s voćem: kruškama, dinjom, grožđem, šipcima, limunima i ostalim voćem povezanim u snopice i obješenim o konopčiću.²¹ U petoj vrpici vijugaju se i prepliću dvije bodljikave lozice.

Crtež potječe vjerojatno iz 17. stoljeća od iste ruke kao i onaj na str. 29.—30. Možda su predviđeni i za izvođenje na tkanini.

Str. 40. Uspjelije su ove tri vrpce, također nacrtane istom rukom i u isto doba u tri polja pa čine cjelinu s predhodnima. Prvi dio ispunjavaju raznoliko savijeni geometrijski oblici međusobno raznoliko povezani u red. Uokviruju cvijet s listovima, a pri međusobnom povezu im je također cvijeće i lišće. Drugi dio je ispunjen šipkovom grančicom koja se svija bez prekida s raspuklim i zaobljenim šipcima koje jede zmija i pas, a kljuca ptica. U trećem dijelu penje se grana vinove loze široka lišća nabreklih grozdova i zavnutih vitica.

Sva tri dijela su vješto nacrtana, a moglo bi ih se izvesti vezom na tkanini, u kamenu, na kovini ili drvorezu.

Str. 41. Crtež perom polovine akroterija s akantovim listom koji se, pupoljkom izdužen i savinut, savija uz valjastu sredinu. Druga polovica je nagrđena lošim crtežom nekog djeteta čije se brškanje sreta inače u bilješci, stoga je i ne objavljujem.

Str. 42. Crtež perom grba u baroknoj kartuši koju podržavaju vitki anđeo s jedne i lav u profilu s druge strane. Štit mu nije ispunjen. Crtež grba također neispunjena štita uokviren u volute barokne kartuše. Sa strane na krajevima lista su dva crteža polugrba neispunjenih štitova.

Str. 49. Crtež grba jajastog oblika crtan perom u baroknoj kartuši voluta koje se razlikuju na stranama i u svojim gornjim i donjim dijelovima tako da može služiti kao uzorak za četiri različite izrade. Na jednoj je glava mladića dugih ušiju i školjka prikazane polovično. Štit nije ispunjen.

Str. 44. Crtež grba baroknog okvira sa zatvorenom kacigom koja ima vizir, sa strana su povinute uz okvir herme anđela, a na dnu anđe-

²¹ U dalmatinskom graditeljstvu se također javljaju u djelima Ivana Duknovića i njegovog kruga — *C. Fisković*, Ivan Duknović Ioannes Dalmata u domovini, Split 1990., sl. 18, 19, 20, 21, 23; u Kaštelima — *C. Fisković*, Spomen na Alberta Papalića, Kulturna baština, IV, br. 5—6, Split 1976., str. 30. (U Poljičkom zborniku 3 je taj natpis Alberta Papalića, pogrešno pročitano na str. 31); na crkvi sv. Ivana u Šibeniku — *C. M. Iveković*, Dalmatiens Architektur und Plastik, Beč 1927., t. 108; na vratima franjevačke crkve u Hvaru — *Lj. Karaman*, o. c. (9), sl. 73, ali gušći i vodoravno položen; na ciboriju i krstionici u rapskoj stolnoj crkvi — *C. M. Iveković*, o. c. tabla, 183/1,2; na prozorima renesansnih palača i na grobnim pločama, vjerojatno pod uplivom I. Duknovića — *C. Fisković*, Prilog poznavanju kiparstva i graditeljstva u Rabu, Rapski zbornik, Zagreb 1987., sl. na str. 326, 327, 330, vidi bilješku 37. na str. 332.

Žrtvenik u dominikanskoj crkvi u Splitu

oska glava. Tragom ovakve započinje crtež ukrasa uz kacigu. Štit je neispunjen.

Str. 45. Četiri crteža perom raznolikih gotičkih štitova s bočnim udubljenjem za nošenje koplja i kacigama različitog oblika, ogrnutim plaštem koji se saginje i spušta, kitom uz neispunjene plohe. Na prvoj, okrunjenoj kacigi vizir je rezan u obliku križa. Iako su kacige srednjovjekovne, crtež je kao i ostali iz 17. stoljeća.

Str. 46. Četiri crteža perom crtanih grbova neispunjenih jajastih štitova, uokvirenih različito baroknim kartušama, na prvoj je životinjska glava oštarih ušiju, a s treće, čiji okvir poprima oštrije oblike, visi kitta na vrhu kojoj je školjka.

Tim nacrtima i crtežima ove bilježnice treba nadodati one koje sam, kako spomenuh ranije, objavio u dva svoja rada povezana izravno i neizravno uz njih,²² ali među njenim listovima ostaše još nekoliko neobjavljenih koje ne dospjeh ni ovdje sada objaviti u nadi da će to učiniti stručnjaci koji se budu bavili djelima likovnog umijeća i obrta. Trebaju pri tome uzeti u obzir i one nacрте za vezove i ostalo koji se nalaze u arhivu dubrovačkog samostana Male braće, a potječu iz franjevačkog samostana na Otoku uz Korčulu²³ i kojih vjerojatno ima sličnih još u nekim našim ženskim samostanima. Može se pri tome uvažiti i nacрте za stolnu crkvu Hvara²⁴ i ostale još nepregledane i okupljene što, naravno, zahtijeva više vremena koje uzmiče mojoj životnoj dobi. Mora se uvažiti i spomen nacрта u graditeljskim ugovorima 14.—19. stoljeća u našim starim arhivima, a i neki nacrti.

Iako se za sada ne može ništa pobliže odrediti o radu ni otkriti ime crtača ove bilježnice, ipak sam smatrao da većinu njegovih crteža i onih koje je sakupio treba objaviti, jer on u mnogima, onim koje već ranije²⁵ i ovdje objavih, pokazuje svoju darovitost i znanje, raznolikost i bogatstvo upotrebljenih motiva, npr. na vazama ili kaminima ili u preplitanju ukrasa u bordurama, bilo da ih sam slaže ili izabire i prenosi prema drugim već viđenima.

Spajajući različite motive u dekorativne cjeline, splićujući renesansu s manirizmom ili barokom, on pokazuje svoj smisao za maštoviti sklad oživljujući umjetninu kojoj nudi uzorak. Obuhvaćajući crteže za izvedbe u kamenu, kovini ili na tkanini i drvu, on otkriva svoju mnogostrukost, zanimanje za rasprostranjenu primjenjivost, a svojim slobodnim crtežima voća, cvijeća, ptica i životinja, datih ponajviše u obrisu, otkriva vlastiti izravni dodir s prirodom i zapažanje njene ljepote.

Tri lista na kojima su nacrtani bitni dijelovi i oznake, redovi dorskog, korinskog i kompozitnog sloga, uneseni su u korčulansku bilježnicu iz neke starije. Sva tri nacрта je popratila tekstom ista, vješta ruka.

²² *C. Fisković*, O starim dalmatinskim kaminima. Bulletin Razreda za likovne umjetnosti, br. 1 (51), Zagreb 1981., str. 35—75. Tu treba ubrojiti i kamin u benediktinskom samostanu sv. Jakova na Pločama u Dubrovniku i kamin iz Kneževе palače u Rabu. *C. Fisković*, o. c. (Prilog . . . 1987.) sl. na str. 329.

Crteže voća, ptica i životinja iz bilježnice objavih u *C. Fisković*, Prilog poznavanju ishrane XVI i XVII stoljeća u Dalmaciji, Adrias sv. I, Split 1987., sl. 1—8.

²³ *J. Belamarić*, Franjevačka crkva i samostan na Otoku kod Korčule, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 23, Split 1983., str. 189. Slika na str. 188 prikazuje vjerojatno vez. Vidi i crtež ormara i vrata sakristije, str. 173.

²⁴ *C. Fisković*, Hvarska katedrala, Split 1976., sl. 3, 4, 41, 48.

²⁵ Vidi bilješku 22.

Žrtvenik u dominikanskoj crkvi u Trogiru

Trogir, crkva sv. Dominika, kip proroka s oltara

Crtač tih uzoraka antičkih građevnih slogova mogao ih je preuzeti i iz traktata o graditeljstvu poput onih od Albertija i Sebastiana Serlija, pa i izdanja Vitruvija, a i drugih koji su s njima ilustrirali svoje tekstove. Ti građevinski uzorci bit će bili prerisivani i u Dalmaciji u bilježnice. S jedne od tih su otrgnuta tri lista i zalijepljena u korčulansku bilježnicu ili su pak prerisani iz neke knjige o graditeljstvu kojih je bilo i u Dalmaciji.

Stoga ću, kao uvijek, navesti i ovdje sitnu, ali zanimljivu činjenicu. Knjižničar splitskog Arheološkog muzeja Arsen Duplančić našao je među starim izdanjima knjigu *I dieci libri dell'architettura di M. Vitruvio, tradotti e commendati di Mons Daniel Barbaro eletto Patriarcha d'Acquilea da lui riveduti et ampliati, et hora in più commoda forma ridotti, In Venetia, appresso Francesco de Franceschi Senese, e Giovanni Chriger Alemano Compagni. MDLXVII*. U toj knjizi je F. Bulić zabilježio *Dono al Museo Lodovico Riboldi 1885*. Arsen Duplančić je otkrio na prvom čistom listu ime vlasnika: *Questo libro è di me Protto Ignazio Mazanovich, a u naslovnoj stranici, ukrašenoj slavlukom: Io Zuane Raguseo*.

Na prvom čistom listu su zabilježeni na talijanskom jeziku računi i izdaci za varičake napolica žita i kukuruza nekom Tomazu i drugima u lirama i peticama. Zadnji izdatak je napisan 5. veljače 1774. godine. Slični obračuni zabilježeni u mnogim starim tiskanim knjigama dalmatinskih knjižnica svjedoče nedostatak papira za pisanje, ali ujedno potvrđuju da upravo te knjige bijahu pri ruci vlasniku, odnosno da bijahu čitane.

Na tom listu je među brojevima i slovima mali, slobodnom rukom i olovkom ucrtan crtež crkvenog pročelja istaknutog polukružnog zaba-

Trogir, crkva sv. Dominika, kip proroka s oltara

ta poduprtog bočnim volutama, sred kojega je okrugli prozor, koji su i u donjem dijelu pročelja. U tom rasporedu i kićenosti očituje se slobodna, iako vjerojatno negdje već viđena, crtačeva zamisao, ali lakoća kojom je crtež označen i njegove pojedinosti otkrivaju ipak nekoga koji poznašao slog građevina 18. stoljeća, a to bijaše neki od Macanovića, vlasnika ove knjige.

Njen otkinuti 11. list je nadoknađen ispisanim, po čemu se vidi da, ukoliko je to učinjeno u Dalmaciji, ovdje postojalo i drugi primjerak istog izdanja.

Osvrćem se na to jer je važno da ovo raskošno izdanje Vitruvija iz 1567. godine pripadaše poznatom trogirskom graditelju Ivanu Macanoviću, zvanom zbog njegova dubrovačkog porijekla Raguzeo, koji se isticao svojim radom u 17. stoljeću, i njegovom sinu Ignaciju, također graditelju i kiparu slijedećeg stoljeća.

Ignacijeve su vjerojatno one računske bilješke iz veljače 1774. godine na čistom listu knjige.

U svom radu »Ignacije Macanović i njegov krug« iznijeh 1955. godine opširni prikaz i arhivske podatke o Macanovićevima u »Prilozima povijesti umjetnosti u Dalmaciji«, sv. 9, na str. 198 — 268, pa objavljujem stoga ovdje ovu bilješku. Po tragovima razlita crnila u knjizi, rukom istaknuta natpisa Dell' Armonia uz istoimeno Vitruvijevo pisanje na str. 227, te kruga nacrtanog u stražnju pergamensku koricu, a osobito po spomenutoj skici crkvenog pročelja ucrtanog olovkom na prvom listu, koje po slogu pripada 18. stoljeću, dakle Macanovićevom vremenu, vidi se da je knjiga bila na dohvat Macanovićevima. To treba spomenuti jer

o priboru, alatu, crtežima i priručnicima starih hrvatskih likovnih majstora nedostaje vijesti.²⁶ Ovdje objavljujem kopiju tog Mazanovićeve crteža jer ga je nemoguće fotografirati iz trošne knjige Barbarova Vitruvija, koju je nacrtao F. Dobrošević u Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Splitu, čiji je fotograf Ž. Bačić fotografirao crteže Korčulanske bilježnice.

²⁶ O mogućim upotrebama nacрта i bilježnica majstora. *I. Fisković*, Za Jurja Matijeve i Veneciju, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 27, Split 1988., str. 147. U Dubrovačkom arhivu postoji nacrt jednog gotičko-renesansnog ljetnikovca u Gružu s ložom iz kraja 1508. g. *Diversa Cancellariae* 101 (1508.—1509.). 30. XII. 1508.

DISEGNI DI UN ARCHITETTO E SCULTORE IN UN REGISTRO DI CURZOLA

Cvito Fisković

L'autore pubblica un fascicolo danneggiato di disegni e progetti architettonici di santi, stemmi e fiori della Biblioteca episcopale di Curzola, rivolgendo in particolare la sua attenzione ai disegni di un altare simile a quello barocco con cariatidi nella chiesa di S. Domenico a Traù, fatto erigere nel 1607, come rende noto P. Andreis, dalla famiglia Capogrosso. Il registro di Curzola raccoglie svariati disegni (altari in pietra, fiori, animali, stemmi, frutta, camini eee.) e risale al XVII secolo.

Si allega anche la riproduzione del disegno di una chiesa del noto architetto Ignacije Macanović sul libro di Vitruvio: I dieci libri dell'architettura, Venezia 1567, che questo architetto dalmata del XVIII secolo possedeva.